

บทที่ 2

ความเป็นมาของเพลงคำเมืองและเพลงตลกคำเมือง

เพลงคำเมืองคือเพลงที่สื่อสารด้วย "ภาษาคำเมือง" หรือ "ภาษาล้านนา" เป็นพัฒนาการของบทเพลงในท้องถิ่นล้านนาที่เปลี่ยนแปลงมาจากเพลงพื้นบ้านล้านนาในอดีต ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงภาพรวมของเพลงพื้นบ้านล้านนา และความเป็นมาที่สืบทอดมาสู่เพลงตลกคำเมืองในยุคปัจจุบัน ทั้งนี้ เนื้อหาของบทที่ 2 นี้ ผู้วิจัยได้อาศัยเนื้อหาและข้อมูลหลักมาจากบทความทางวิชาการเรื่อง "จากเพลงพื้นบ้านล้านนาถึงไฟล์คของคำเมือง" ของทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล ซึ่งตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์ ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2525) หน้า 17-55 ซึ่งเป็นบทความที่ให้รายละเอียดถึงกำเนิดและที่มาของเพลงพื้นบ้านล้านนา ความเปลี่ยนแปลงของบทเพลงพื้นบ้านที่ถึงจุดเสื่อมความนิยมไป เพราะสาเหตุจากปัจจัยภายในและภายนอก ตลอดจนการคลี่คลายมาสู่เพลง ลูกทุ่งคำเมือง และเพลงไฟล์คของคำเมือง จนกระทั่งมาสู่ลักษณะเพลงตลกคำเมืองที่เด่นในด้านการสร้างอารมณ์ขันจากบทสนทนาแทรกสลับการขับร้องโดยลำดับ ดังต่อไปนี้

2.1 กำเนิดและที่มาของเพลงพื้นบ้านล้านนา

ชีวิตของชาวล้านนาแต่เดิมนั้น ผูกพันอยู่กับเสียงเพลง ตั้งแต่วัยทารกมีเพลงขับกล่อม ในวัยเด็กมีเพลงประกอบการละเล่นต่าง ๆ ที่ทำให้การละเล่นนั้นสนุกสนาน เมื่อถึงวัยหนุ่มสาวก็มีประเพณีการแห้วสาว หนุ่ม ๆ จะนำเครื่องดนตรีประเภทสะล้อ ซึ่ง เบี้ยะ (เพี้ยะ) บรรเลงไปตามทาง ขณะไปเยือนหญิงที่ตนหมายปอง มีการขับลำนำที่เรียกว่า ซ้อย (จ้อย) ส่วนในงานพิธีและงานรื่นเริงตามเทศกาลต่าง ๆ เช่น ในพิธีขึ้นบ้านใหม่ พิธีบวชนาค พิธีน้อมผีเม็ง เช่นผีบรรพบุรุษ ก็จะไปประกอบไปด้วยการบรรเลงดนตรี การขับร้องเพลงและการแสดงเพลงปฏิพากย์ที่เรียกว่า "ซอ" แม้ในช่วงสุดท้ายที่ชีวิตดับสูญ เพลงก็มีบทบาทที่จะบรรเลงในพิธีชกปราสาทบรรจุศพเข้าสู่ป่าช้า จนกล่าวได้ว่าดนตรีมีบทบาทเกี่ยวข้องกับชีวิตของชาวล้านนาตั้งแต่เกิดจนตาย

2.2 ประเภทของเพลงพื้นบ้านล้านนา

การแบ่งประเภทของเพลงพื้นบ้านล้านนานั้น อาจจัดแบ่งได้หลายวิธี เช่น แบ่งตามเวลาและโอกาสการแสดงออก อาจแบ่งได้เป็นเพลงร้องเล่น เพลงพิธีกรรม เพลงกล่อมเด็ก ฯลฯ ในที่

นี้ จะจัดแบ่งเพลงตามลักษณะของการแสดงออก โดยคำนึงถึงองค์ประกอบ 2 อย่าง คือ ดนตรี และเนื้อร้องซึ่งแบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

2.2.1. เพลงที่ไม่มีเนื้อร้อง หรือเพลงบรรเลง หมายถึงเพลงที่เกิดจากการบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีล้วน ๆ โดยไม่มีการขับร้อง เพลงประเภทนี้มีทั้งการบรรเลงเดี่ยว ๆ และการเล่นประสมวง โอกาสในการเล่นดนตรีมีทั้งการขับกล่อมอารมณ์ในยามว่าง การเล่นดนตรีของชายหนุ่มเวลาไปแอ้วสาวตอนกลางคืน การเล่นในงานรื่นเริงต่าง ๆ เป็นต้น

2.2.2. เพลงที่มีเนื้อร้องแต่ไม่มีดนตรีประกอบ ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

2.2.2.1. บทเพลงทางมุขปาฐะ คือการขับร้องเพลงที่จดจำสืบทอดกันต่อ ๆ มา หรือเป็นการขับร้องที่เกิดจากปฏิภาณ ไหวพริบ เพลงเหล่านี้จะใช้ขับร้องกันเล่น ๆ เช่น

- ซ้อย (จ้อย) คือ การขับร้องเดี่ยวที่เอื้อนเสียงทอดยาวแบบเดียวกับการขับลำนำของไทยภาคกลาง ชายหนุ่มมักขับซ้อยในยามที่เดินทางไปแอ้วสาวเวลากลางคืน
- เพลงสำหรับเด็ก มีเพลงกล่อมเด็ก เช่น เพลงอ้อ และเพลงประกอบการเล่นของเด็ก เช่น เพลงสิกก้องก้อ เพลงสิกกชุงชา (สิกกจุงจา) เป็นต้น
- บทขอเบ็ดเตล็ด เป็นการขับขอของชาวบ้านล้ามนานแต่โบราณ โดยเฉพาะการขับเล่น ๆ เพื่อความครึกครื้น (ขอ หมายถึงการขับร้องบทเพลง มิได้หมายถึงเครื่องดนตรี) บทขอเบ็ดเตล็ดเหล่านี้เป็นบทเพลงพื้นบ้านล้ามนานที่สืบทอดทางมุขปาฐะ มีเนื้อหาหรือลีลาที่แสดงให้เห็นอารมณ์ขันของชาวบ้านที่รักความสนุกสนาน บทขอเบ็ดเตล็ดมีหลายชนิด เช่น ขอก้อม ขอป่าอุ๊จบ ขอก๊ีบแก้ง ขอลายอ้า ขอลายสอง เป็นต้น

2.2.2.2. บทเพลงที่มาจากวรรณกรรมลายลักษณ์ หมายถึงบทเพลงที่กวีล้ามนานได้แต่งขึ้นเป็นลายลักษณ์ มีปรากฏต้นฉบับมาแต่โบราณในใบลานและในพับ (พับ) หนังสือ (ลักษณะเดียวกับสมุดข่อย) วรรณกรรมเหล่านี้แต่งด้วยคำประพันธ์ สามารถนำมาอ่านด้วยทำนองเสนาะในโอกาสต่าง ๆ ด้วยลักษณะลีลาของการขับร้อง จึงจัดเป็นเพลงพื้นบ้านล้ามนานประเภทหนึ่ง เช่น คราวขอหงส์มาค่า ไควงอมรา เป็นต้น

2.2.3. เพลงผสม ได้แก่ เพลงที่มีทั้งเนื้อร้องและดนตรีบรรเลงประกอบ เป็นการผสมระหว่างเพลงประเภทที่ 1 และประเภทที่ 2 เข้าด้วยกัน เพลงประเภทนี้ คือ "ซอ" นั้นเอง เป็นเพลงพื้นบ้านล้านนาที่จัดอยู่ในลักษณะ "เพลงปฏิพากย์" คือมีผู้ขับร้องชายหญิง ซึ่งเรียกว่า "ช่างซอ" ขับร้องโต้ตอบกัน เรียกว่าเป็น "คู่ถ้อง" (คำ "ถ้อง" หมายถึงการโต้ตอบกัน) ท่วงทำนองซอแต่ดั้งเดิมมีหลายทำนองด้วยกัน แต่ละทำนองจะมีลีลาในการเอื้อนเสียงและลีลาการขับร้องที่แตกต่างกันออกไป

2.3 จุดเปลี่ยนแปลงของเพลงพื้นบ้านล้านนา

เพลงดังกล่าวได้รับใช้ชาวล้านนามาเนิ่นนาน จนมาถึงระยะหนึ่ง เพลงพื้นบ้านก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไป อันเป็นผลมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น การขาดตอนทางวัฒนธรรม การเข้ามาของเทคโนโลยีสมัยใหม่ในชนบท ผลแห่งการพัฒนาอย่างผิด ๆ การขาดการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปะพื้นบ้านอย่างถูกต้องเป็นต้น ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล ได้กล่าวว่าการเสื่อมสลายของเพลงพื้นบ้านล้านนามีปัจจัยใหญ่ 2 ประการ คือ

2.3.1. ปัจจัยภายใน ได้แก่ลักษณะเฉพาะของเพลงพื้นบ้านที่ยากต่อการสืบทอด ทั้งนี้เนื่องจาก เพลงพื้นบ้านจะมีลักษณะเป็นอิสระอยู่ในตัวเอง ไม่มีโครงสร้างหรือกฎเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัว ศิลปินผู้สืบทอดเพลงพื้นบ้านจะต้องได้รับการฝึกฝนอย่างมาก ในด้านการขับร้อง ช่างซอจะต้องมีเสียงดี มีความจำและปฏิภาณดี การสั่งสอนสืบทอดจะกระทำโดยทางมุขปาฐะ อาศัยความทรงจำ ไม่มีการบันทึกกฎเกณฑ์ไว้เป็นลายลักษณ์ ในด้านเครื่องดนตรีพื้นบ้านแต่ดั้งเดิมนั้น ไม่มีระบบหรือกฎเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐาน จึงไม่สามารถถ่ายทอดออกเป็นตัวโน้ตตามระบบสากลได้ แต่อาศัยการจดจำสืบทอดมา เพลงใดที่ครูผู้สอนจดจำหรือเล่นไม่ได้ก็ไม่มีการสืบทอด ทำให้ความรู้ทางดนตรีขาดตอนลง นอกจากนั้นเครื่องดนตรีพื้นบ้านมักจะไม่คงทนถาวร ด้อยคุณภาพกว่าเครื่องดนตรีสากล เช่น ถ้าจะเปรียบซึงกับกีตาร์ เราไม่สามารถเล่นซึงตามเทคนิคของกีตาร์ เช่น การเกาสาย การรูดสายได้ เพราะระดับเสียงของซึงมีน้อยกว่า คนรุ่นใหม่จึงหันไปเล่นเครื่องดนตรีสมัยใหม่แทน

ปัจจุบันแม้ว่าซอจะยังมีบทบาทอยู่บ้างในชนบทล้านนา เช่น มีคณะซอต่าง ๆ ที่ยังคงสืบทอดการละเล่น และมีการว่าจ้างคณะซอไปเล่นตามงานรื่นเริงต่าง ๆ บ้าง มีละครซอ (ซึ่งเป็น

วิวัฒนาการมาจากเดิม) ออกเผยแพร่ทางวิทยุโทรทัศน์ของท้องถิ่นบ้าง แต่นับวันความนิยมในการฟังของชาวชนบทก็ลดน้อยลงทุกที การเล่นซอที่เคยปรากฏตามงานต่าง ๆ เริ่มขาดหายไป ผู้คนหันไปสนใจดูภาพยนตร์ โทรทัศน์ หรือมหรสพใหม่ ๆ แทน โดยเฉพาะคนในวัยหนุ่มสาว สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการนำเสนอเพลงพื้นบ้านในระยะต่อมา

2.3.2 ปัจจัยภายนอก เพลงพื้นบ้านจะสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวบ้าน เมื่อวิถีชีวิตเปลี่ยนไป ก็เป็นเหตุที่ทำให้เพลงพื้นบ้านเปลี่ยนแปลงหรือเสื่อมสูญไปด้วย เช่น เมื่อไม่มีประเพณีการแห้วสาว การจ้อยหรือการเล่นดนตรีพื้นบ้านของหนุ่มสาวก็หมดไป นอกจากนี้ การพ่ายแพ้ต่อกระแสวัฒนธรรมจากภาคกลางและจากตะวันตกก็เป็นสาเหตุหนึ่ง นับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา ได้มีการรวบรวมหัวเมืองล้านนาให้เป็นมณฑลขึ้นตรงต่อส่วนกลาง มีการบังคับให้นำภาษาไทยกลางมาใช้ในสถานที่ราชการและสถานศึกษา การบังคับโดยไม่ให้มีการเรียนอักษรและภาษาล้านนา ทำให้ภาษาท้องถิ่นลดความสำคัญลง วรรณกรรมในใบลานและปี่หนังสาหากคนอ่านได้ยาก คนรุ่นหลังฟังเนื้อความจากบทขอไม่เข้าใจ การศึกษาที่ยึดนโยบายของส่วนกลางทำให้เด็กรุ่นใหม่ไม่เข้าใจและไม่เห็นความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น นโยบายของรัฐบาลในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างมาก การสร้างค่านิยม "รักชาติ" การเผยแพร่เพลงปลุกใจ เพลงร่ำวงต่าง ๆ การหล่อหลอมค่านิยมใหม่ทำให้บทเพลงพื้นบ้านล้านนาลดความนิยมลงเป็นลำดับ และเพลงของภาคกลางหรือเพลงสากลก็ได้เข้ามาแทนที่

2.4 เริ่มต้นที่เพลงลูกทุ่งคำเมือง

"เพลงลูกทุ่ง" หมายถึงเพลงที่มีการผสมผสานอย่างเหมาะสม ระหว่างคุณลักษณะเพลงไทยเดิมและเพลงไทยสากล เป็นเพลงที่แพร่หลายและได้รับความนิยมมากในท้องถิ่นไทยทุกภาค มีผู้ให้ข้อสังเกตว่าเพลงลูกทุ่งนั้นก็คือ พัฒนาการอย่างหนึ่งของเพลงพื้นบ้าน เพลงลูกทุ่งอยู่ในความนิยมของชาวบ้านได้ก็เพราะเจือลักษณะพื้นบ้านไว้ได้มากที่สุด สอดคล้องและเข้ากันได้กับชีวิตของชาวบ้าน ความนิยมเพลงลูกทุ่งในท้องถิ่นล้านนาก็เช่นเดียวกัน ชาวล้านนานิยมเพลงลูกทุ่งกันอย่างแพร่หลาย จนเกิดการพัฒนาไปสู่เพลงในลักษณะ "เพลงลูกทุ่งคำเมือง" ซึ่งเป็นเพลงที่ร้องด้วยภาษาท้องถิ่นในที่สุด

เพลงไทยสากลได้กำเนิดขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2446 โดยสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต เมื่อกลับจากศึกษาในยุโรปก็ได้ดัดแปลงเพลงไทยเดิมเสียใหม่ด้วยการบรรจุนี้อร้องเต็มและบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีสากล ถ้าจะพิจารณาถึงกำเนิดของเพลงลูกทุ่ง ก็เกิดมานานเท่ากับเพลงไทยสากล และอยู่ในกลุ่มเดียวกัน เพียงแต่ในระยะแรกยังมิได้มีการแบ่งแยกเป็นเพลงลูกทุ่งและลูกกรุงอย่างเด่นชัด จนกระทั่ง พ.ศ.2505 จึงมีการแยกเพลงและผู้นิยมเพลงทั้งสองประเภทอย่างชัดเจน

ในภาคเหนือเริ่มปรากฏเพลงในลักษณะ "เพลงลูกทุ่งคำเมือง" เมื่อประมาณ พ.ศ.2497-2498 โดยมีการเริ่มก่อตั้งวงดนตรีไทยสากลขึ้นในเชียงใหม่ ได้แก่วงลูกระมิงค์ วงดาวเหนือ วงดุริยะเวียงพิงค์ ซึ่งในภายหลังเรียกขานกันว่าเป็นแบบ "วงดนตรีลูกทุ่ง"

วงดนตรีลูกระมิงค์เป็นวงดนตรีที่เริ่มมีการแต่งเพลงด้วยลีลา "ลูกทุ่งคำเมือง" ขึ้น ผู้แต่งเพลงคนสำคัญก็คือ สุริยา ยศถาวร เนื้อร้องเป็นภาษาคำเมืองมักจะมีเนื้อหาชวนตลกขบขัน เช่น เพลงลิ้มอ้ายแล้วกา คนสิ่งตั้ง ปั้นเก้าป่าตัน เป็นต้น มีนักร้องที่สามารถแต่งเพลงคำเมืองคนอื่น ๆ อีก เช่น วีระพล คำมงคล, ถวิล รัตนแก้ว เป็นต้น เพลงลูกทุ่งคำเมืองเหล่านี้ได้รับความนิยมไม่น้อย

วงดนตรีที่มีชื่อเสียงในเชียงใหม่ต่อมาประมาณปี พ.ศ.2499 ก็คือ วง ซี.เอ็ม. และในปี พ.ศ.2507 ก็มีวงดนตรีที่แยกตัวออกมาจากวง ซี.เอ็ม. คือ วงศรีสมเพชร นับเป็นวงที่สืบทอดการเล่นเพลงในลีลาเพลงลูกทุ่งคำเมืองไว้กว่าสามสิบปี โดยมีนักร้องและนักแต่งเพลงประจำวง เช่น สุริยา ยศถาวร, วีระพล คำมงคล เป็นต้น ตัวอย่างเพลงที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย เช่น เพลงสาวมอเตอริไซด์ หยิบมือกำ ป่เกย เย็นฤดูดี บ่าวโหล ฯลฯ เป็นต้น

จุดเริ่มต้นที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การตั้งวงดนตรี "พื้นเมืองประยุกต์" ขึ้นในเชียงใหม่ กล่าวคือ อำนวย กะลำพัด นักจัดรายการเพลงชื่อดังของสถานีวิทยุในเชียงใหม่ ซึ่งเป็นเจ้าของคณะขอในสังกัดห้างรัตนเวช ได้ตั้งคณะละครขอ และตั้งวงดนตรีในแบบพื้นเมืองประยุกต์ขึ้น โดยใช้เครื่องดนตรีพื้นเมืองเช่น ซึง, สะล้อ, ขลุ่ย, เป็ซุม ผสมผสานกับเครื่องดนตรีสากล เช่น กลอง,

เบสกีตาร์, และกีตาร์ไฟฟ้า เพลงที่เล่นมีทั้งเพลงในลีลาลูกทุ่ง และนำทำนองเพลงซอมาใส่เนื้อร้องใหม่ หรือบางเพลงก็เป็นบทซอที่มีมาแต่เดิม แต่นำมาบรรเลงในลีลาผสมผสานระหว่างดนตรีพื้นเมืองกับดนตรีสากล ซึ่งได้รับความนิยมจากประชาชนอย่างมาก วงดนตรีดังกล่าวในตอนแรกตั้งชื่อว่า "อำนวยการโซว" ภายหลังเมื่ออำนวยการ ละเลิกกิจการไป ก็มีการตั้งชื่อวงใหม่ว่า "สี่โพธิ์แดง"

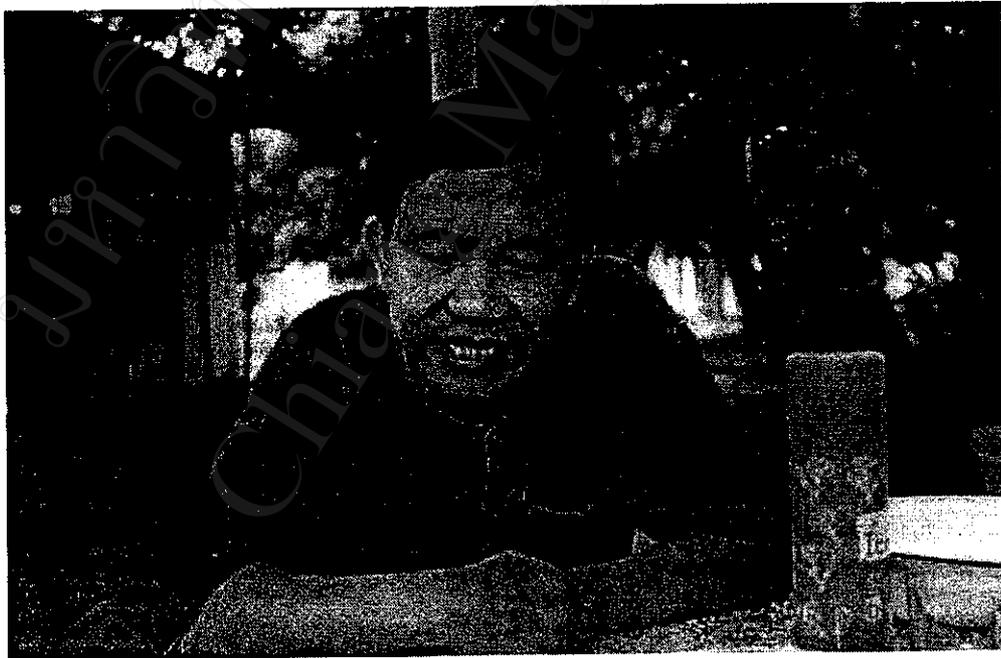
ถึงแม้ว่าจะมีผู้ริเริ่มแต่งเพลงลูกทุ่งคำเมืองขึ้นอย่างจริงจังตั้งแต่ประมาณ พ.ศ.2500 แต่ก็ดูเหมือนว่าผู้ที่ทำให้เพลงคำเมืองเป็นที่รู้จักแพร่หลายไปในหมู่ประชาชนทั่วไปได้กว้างขวางที่สุดจะเป็นศิริพงษ์ ศรีโกสโย (ยาบุญ) นักจัดรายการเพลงในสถานีวิทยุในเชียงใหม่มากกว่า 30 ปี (เสียชีวิตมกราคม 2540) ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งวงดนตรีศรีสมเพชรร่วมกับประสิทธิ์ ศรีสมเพชร และใน พ.ศ.2511 เขาเป็นผู้นำวงดนตรีศรีสมเพชรไปบันทึกแผ่นเสียง ที่ห้องบันทึกเสียงกมลสุโกศล กรุงเทพฯ เป็นครั้งแรก เพลงที่ได้รับการบันทึกแผ่นเสียงเป็นชุดแรก คือ เพลงเย็นฤดี นั่นเอง นอกจากนี้เขายังได้นำเพลงซอพื้นเมืองมาประยุกต์ร้องร่วมกับดนตรีไทยสากลเป็นคนแรกของเชียงใหม่ คือเพลงหนุ่มซอหอแพน โดยให้แสงจันทร์ สายวงคอินทร์ เป็นผู้แต่งเนื้อร้องจากทำนองซอเดิม คือ ซอเงี้ยว หรือ ซอเสเลเมา เมื่อ พ.ศ.2513 โดยมี วีระพล คำมงคล เป็นผู้ขับร้อง (สัมภาษณ์ศิริพงษ์ ศรีโกสโย 14 พฤษภาคม พ.ศ.2539)

เพลงเย็นฤดี, เพลงหนุ่มซอหอแพน ฯลฯ ได้รับความนิยมต่อมาอีกเป็นเวลานาน มีการนำนักร้องไปบันทึกแผ่นเสียงอีกเรื่อย ๆ แต่ยังไม่มียุคเป็นเชิงธุรกิจเหมือนปัจจุบัน ช่วง พ.ศ.2510-2520 จึงถือว่าเพลงคำเมืองของ วีระพล คำมงคล, สุริยา ยศถาวร ฯลฯ เป็นที่นิยมของประชาชนทั่วไปเป็นอย่างดี โดยมีศิริพงษ์ ศรีโกสโย เป็นผู้ให้การสนับสนุนอยู่ตลอด และในช่วงประมาณปี พ.ศ.2522 เขาได้เป็นผู้ริเริ่มพาช่างซอและคณะละครซอไปแสดงที่สถานีโทรทัศน์ช่อง 8 ลำปาง และเป็นผู้ให้การสนับสนุน ไร่แก้วอีต๋วม (นักแสดงตลกคู่ที่ได้รับความนิยมไปทั่วภาคเหนือ), บุญศรี รัตนัง, บัวซอน อินทร์ธา และช่างซอในเชียงใหม่เกือบทุกคน ซึ่งหลายคนได้กลายเป็นช่างซอหรือนักร้องเพลงคำเมืองที่มีชื่อเสียงในระยะต่อมา เช่น บุญศรี รัตนัง, ไร่แก้ว, อีต๋วม ฯลฯ

ในระยะประมาณต้นทศวรรษที่ 2520 ความนิยมในวงดนตรีลูกทุ่งคำเมืองเริ่มลดลง ในขณะเดียวกันหนุ่มสาววัยรุ่นซึ่งมีชีวิตอยู่ในเมืองและได้รับอิทธิพลทางด้านวัฒนธรรมจากตะวันตก เริ่มนิยมดนตรีแบบโฟล์คซองมากขึ้น โดยความหมายแล้วคำว่า "โฟล์คซอง" (Folk Song) นั้น

หมายถึง "เพลงพื้นบ้าน" แต่ความหมายที่วัยรุ่นหนุ่มสาวไทยรู้จักและนิยมกันนั้น มิได้หมายถึง เพลงพื้นบ้านดั้งเดิมของไทย แต่หมายถึงลักษณะของเพลงตะวันตกที่มีลีลาการร้องและการเล่น ดนตรีเรียบง่ายไม่ซับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพลงโฟล์คของอเมริกันมีอิทธิพลต่อวัยรุ่นไทยมาก เครื่องดนตรีที่ใช้เล่นประกอบด้วยกีตาร์โปร่ง เบ้าท้ออกแกน และแบนโจ ผู้เล่นเพลงโฟล์คของอาจ จะเล่นดนตรีและร้องเดี่ยว ๆ หรืออาจจะตั้งเป็นวง 2-3 คนก็ได้

จุดเริ่มต้นของ "โฟล์คของคำเมือง" นั่นก็คือการที่มีผู้นำเอาเพลง "ลูกทุ่งคำเมือง" มาเล่นและ ร้องในสไตล์ของโฟล์คของ มีการแต่งเพลงขึ้นใหม่โดยใช้ภาษาคำเมือง ตลอดจนนำเอาเพลงชอมา ขับร้องใหม่โดยใช้กีตาร์เป็นเครื่องดนตรีประกอบ นั่นคือกำเนิดของเพลงแบบผสมครึ่งท้องถิ่นครึ่ง ตะวันตก ที่เรียกว่า "โฟล์คของคำเมือง" ซึ่งได้รับความนิยมแพร่หลายต่อมา



2.1 ประพันธ์ แก้วเก๋ นักจัดรายการวิทยุ ช่างชอ และนักแต่งเพลงที่มีบทบาทสำคัญในการแต่ง เพลง ตลกคำเมือง และร่วมบันทึกเสียงตลอดทั้งร่วมแสดงกับวิทยุหรรษา ใจพรหม



2.2 ศิริพงษ์ ศรีโกไสย (ยานุญ) นักจัดรายการวิทยุและนักแต่งเพลงคำเมืองที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุน และเผยแพร่เพลงคำเมืองให้เป็นที่แพร่หลายไปทั่วภาคเหนือมาตั้งแต่ประมาณ พ.ศ 2514 (เสียชีวิต มกราคม 2540)

2.5 วงการเทปดัดกับการแพร่ขยายของเพลงคำเมือง

ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล พบว่า เมื่อ"ไฟล์คของคำเมือง" เริ่มเป็นที่นิยมแล้ว ก็ได้มีผู้บุกเบิกการบันทึกเสียงเพลงไฟล์คของคำเมืองลงเทปดัด (Tape cassette) ออกจำหน่ายคือ มานิต อัครวงศ์ เจ้าของร้านท่าแพบรรณาการ ไฟล์คของคำเมืองชุดแรกที่ได้รับการบันทึกเสียงคือชุดของ "คณะต๋องและเพื่อน" เทปชุดแรกนี้ดูเหมือนจะเป็นการทดลองในแง่ของตลาด เพลงคำเมืองจึงมีเพียงด้านเดียว ส่วนอีกด้านหนึ่งของเทปเป็นเพลงตะวันตก เทปชุดที่สองต่อมาก็คือชุดของ จรัล มโนเพชร ซึ่งนับว่าเป็นชุดที่ได้รับความนิยมไม่น้อย การโฆษณาทางสื่อมวลชนต่าง ๆ เป็นแรงหนุนส่วนหนึ่งที่ทำให้เพลงไฟล์คของคำเมืองได้รับความนิยม โดยเฉพาะแต่ในภาคเหนือเท่านั้น แต่ยังแพร่หลายไปทั่วประเทศ มีการผลิตเทปเพลงไฟล์คของคำเมืองชุดที่ 3 ชุดที่ 4 ออกมาโดยลำดับชื่อของจรัล มโนเพชร เริ่มเป็นที่รู้จักในวงการเพลงอย่างกว้างขวาง มีนักร้องร่วมในเทปชุดต่อ ๆ มาอีก คือ เกษม มโนเพชร และ สุนทรี เวชานนท์

ในช่วงที่เพลงโฟล์คของกำลังได้รับความนิยมอยู่นี้ มีผู้ริเริ่มก่อตั้งวงดนตรีในลักษณะ "วงสตริงคำเมือง" ขึ้น โดยได้รับอิทธิพลจากวงดนตรีแนวป๊อป หรือเพลงสมัยใหม่ของทางตะวันตก วงที่ตั้งขึ้นเป็นวงแรกได้แก่ "วงนกแล" ซึ่งถือว่าเป็นวงดนตรีเด็กแนว "สตริงคำเมือง" ที่ได้รับความนิยมมากในช่วงประมาณ พ.ศ.2527 เพลงที่เป็นที่รู้จักทั้งในระดับท้องถิ่นถึงระดับประเทศ ได้แก่ เพลงนกแล เพลงหนุ่มตอยเต่า ฯลฯ เป็นต้น นอกจากนี้ ก็ยังมีวงที่ได้รับความนิยมวงอื่น ๆ อีก เช่น วงเดอะมิ่ง วงสายธาราคอมโบ้ ฯลฯ เป็นต้น เพลงแนวสตริงเหล่านี้ได้พัฒนาไปสู่เพลงในลักษณะ "เพลงเมดเลย์คำเมือง" ในภายหลัง

การจำหน่ายขายดีของเพลงโฟล์คของคำเมืองได้ทำให้เกิดเทปเพลงในลักษณะของเนื้อร้องคำเมืองออกมาอีกหลากหลาย เช่น เทปเพลงลูกทุ่งล้านนาชุด "ตำฮายา" ของสมบุญ บุญโรจน์ และเพื่อน เทปเพลงชุด "จี๋หมาหน้าขึ้นตอย" ของนิทัศน์ ละอองศรี ซึ่งใช้ดนตรีอิเล็กทรอนิกส์ประกอบ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีเพลงชุดหนุ่มสาวของของคณะ "คิงแอนด์ฮา" ซึ่งเป็นเพลงโฟล์คของที่ใช้ภาษาไทยของ (อันเป็นภาษาถิ่นเฉพาะของชนกลุ่มหนึ่งในล้านนา) และในยุคที่วงการเพลง DISCO กำลังได้รับความนิยม ก็ได้มีเทปชุด "คำเมืองดิสโก้" ของคณะศรีสมเพชร ออกมาจำหน่ายด้วย

เพลงคำเมืองได้แพร่หลายเข้าไปมีบทบาทในวงการเพลงไทยสากลด้วย กล่าวคือได้มีการแต่งเพลงเนื้อร้องคำเมืองปนภาษาไทยภาคกลางกลางให้นักร้องเพลงไทยสากลขับร้องเช่น เพลงขอสูมาเตีอะ ของดาวใจ ไพจิตร เพลงคนปืดซีแลนด์ เพลงบ่าลิ้มหละปุ่น เพลงบ้อจายซี้จี้ ของรุ่งฤดี แผงผ่องใส เป็นต้น นับเป็นการแสดงให้เห็นถึงความแพร่หลายของเพลงคำเมืองในกลุ่มชาวล้านนา จนกระทั่งขยายความนิยมไปสู่กลุ่มผู้ฟังในระดับประเทศได้เป็นอย่างดี

2.6 รูปแบบของเพลงคำเมือง

ในแง่รูปแบบของเพลงคำเมืองนั้น มีผู้ให้ข้อสังเกตว่าเพลงโฟล์คของคำเมืองมีลักษณะเป็นวัฒนธรรมของชนชั้นกลางหรือวัฒนธรรมในเมือง ส่วนเพลงของชนชั้นผู้ใช้แรงงาน หรือคนชนบทก็คือเพลงลูกทุ่งคำเมือง แต่ก็เห็นได้ชัดว่าลักษณะของเพลงลูกทุ่งคำเมืองและโฟล์คของคำเมืองมีลีลาท่วงทำนองการนำเสนอดนตรีที่มีลักษณะพัฒนาการร่วมกันอยู่ กล่าวคือเป็นเพลงที่มีลีลาเรียบง่าย โดยพอจะสรุปให้เห็นถึงลักษณะทั่วไปได้ดังนี้

รูปแบบของเพลงคำเมืองอาจแบ่งได้เป็น 4 แบบ คือ

2.6.1 เพลงลูกทุ่งคำเมือง ซึ่งเป็นเพลงที่ได้รับความนิยมอยู่ตลอด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการนำเสนอด้วยภาษาถิ่นล้านนา ซึ่งนำเสนอด้วยลีลาของเพลงลูกทุ่งอันเรียบง่าย มีคำร้องที่เข้าใจง่าย ใช้ภาษาถิ่นมาตรฐานกึ่งภาษาชาวบ้าน เช่น คำสรรพนามที่ใช้ก็มักจะปรากฏคำว่า พี่ น้อง คุณ มิ่ง ไช้ อี ฯลฯ ด้านน้ำเสียงของนักร้องก็มักจะมีการเล่นลูกคอ หรือร้องด้วยน้ำเสียงค่อนข้างสูง มีทำนองและจังหวะลีลาเพลงที่สนุกสนาน โดยอาจแบ่งรูปแบบของเพลงลูกทุ่งคำเมืองได้เป็น 2 แบบ ดังนี้

2.6.1.1 เพลงลูกทุ่งคำเมืองที่เป็นเพลงร้องตลอดเพลง อันเป็นรูปแบบส่วนใหญ่ของเพลงลูกทุ่งทั่วไป ตัวอย่างของเพลงแบบนี้ ที่ได้รับความนิยม เช่น เพลงลืมอ้ายแล้วกา, คนสิ่งตึง, ปิ่นแก้วป่าตัน ฯลฯ ของวีระพล คำมงคล เพลงลุงอดผ่อป่าได้, เพลงแห่ควรวาน ฯลฯ ของบุญศรี รัตนัง เพลงรักน้องมอย ฯลฯ ของเทพธารา ปัญญามานะ เพลงแม่หม้ายไร้สาร ฯลฯ ของ น้ำอ้อย ธรรมลังการ เป็นต้น

2.6.1.2. เพลงที่มีบทพูดแทรกหรือ"เพลงตลกคำเมือง" บทพูดแทรกนี้มุ่งที่จะนำเสนอความตลกเป็นหลัก โดยอาจพูดแทรกตรงต้นเพลง คือ พูดก่อนร้อง หรือร้องแล้วมีบทพูดแทรกเป็นระยะ ๆ ตลอดทั้งพูดในตอนท้ายของเพลง ตัวอย่างของเพลงแนวนี้ที่ได้รับความนิยม เช่น เพลงเย็นฤดี ของวีระพล คำมงคล เพลงลุงอดผ่อป่าได้, เพลงโถมอยขวดเก็ง เพลงน้องเมีย ฯลฯ ของบุญศรี รัตนัง เพลงลูกกวานตัวผัวกวานใจ เพลงน้ำเปลี่ยนนิสัย เพลงซิว วิ.ไอ.พี ฯลฯ ของวิฑูรย์ ใจพรหม เพลงบุญทามือถือ เพลงเป่าปุ้นจิ้น ฯลฯ ของเทพธารา ปัญญามานะ เป็นต้น

นักร้องเพลงลูกทุ่งคำเมืองที่ได้รับความนิยมในยุคปัจจุบันนี้ได้แก่ บุญศรี รัตนัง, วิฑูรย์ ใจพรหม เทพธารา ปัญญามานะ ไช้แก้ว(สุรินทร์ หน่อคำ) อีต๋วม (สุจิตรา คำชัด) เทอดไทย ไชยนิยม ฯลฯ เป็นต้น



2.3 บุญศรี รัตน์ง (ชายยืนกลาง)และทีมงานส่วนหนึ่ง



2.4 บุญศรี รัตน์งขณะเตรียมการแสดงร่วมกับทีมงานอยู่ด้านหลังเวทีการแสดง

2.6.2 เพลงโฟล์คของคำเมือง อาจกล่าวได้ว่าจรัล มโนเพ็ชร เป็นนักร้องที่สามารถทำให้เพลงคำเมืองมีชีวิตชีวาขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง และเป็นนักร้องที่อาจเรียกได้ว่ามีชื่อเสียงที่สุดในบรรดานักร้องเพลงโฟล์คของทั้งหมด เพลงที่มีชื่อเสียงแพร่หลายของเขา เช่น เพลงน้อยใจยา เพลงหนุ่มมอเตอริไซด์ เพลงอ้ายคำ ฯลฯ เป็นต้น

นอกจากนี้ก็ยังมียังมีนักร้องเพลงแนวนี้ที่ได้รับความนิยมอีกหลายคน เช่นสุนทรี เวชานนท์, นิทัศน์ ละอองศรี, ปริญญา ตั้งตระกูล, อบเชย เวียงพิงค์ ฯลฯ เป็นต้น

2.6.3. เพลงสตริงคำเมือง เป็นเพลงคำเมืองที่อาจกล่าวได้ว่าได้รับความนิยมอยู่ในช่วงเวลาที่ไม่นานนัก คือช่วงประมาณปลายทศวรรษที่ 2520 ถึงต้นทศวรรษที่ 2530 วงที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากทั้งในท้องถิ่นและระดับประเทศ ได้แก่วงนกแล นอกจากนี้ก็ยังมียังมีวงในลักษณะเดียวกันอีก เช่น วงเดอะมั่ง ฯลฯ เป็นต้น

2.6.4. เพลงเมตเลย์คำเมือง เป็นการนำเอาเพลงคำเมืองที่เคยได้รับความนิยมในอดีตมาบันทึกเสียงใหม่ในลีลาและท่วงทำนองที่เร้าใจในลักษณะของเพลงดิสโก้ ผู้ที่บุกเบิกเพลงในแนวนี้ได้แก่ ออด (ไพศาล ปัญโญ) รวมเพลงเมตเลย์คำเมืองชุด "กรูแตก" ของเขาที่ออกจำหน่ายในปี พ.ศ.2539 ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก และมีเพลงในลักษณะเดียวกันของนักร้องคนอื่น ๆ ออกวางจำหน่ายตามมาอีกหลายชุด (สัมภาษณ์ขวัญใจ สุริยัน หรือประสิทธิ์ จินาจันทร์ อายุ 45 ปี นักจัดรายการวิทยุและนักแต่งเพลงคำเมือง 15 พฤษภาคม 2539)

2.7 ทำนองเพลงคำเมือง

มีลักษณะหลากหลาย มีทั้งที่เป็นทำนองพื้นบ้านล้านนาแต่เดิม ทว่านำมาขับร้องใหม่ด้วยลีลาและดนตรีแบบใหม่ มีทั้งที่แต่งขึ้นใหม่โดยรับอิทธิพลหรือนำทำนองมาจากเพลงลูกทุ่งลูกกรุง (ไทยสากล) และเพลงสากล (ต่างประเทศ) เช่น

2.7.1. เพลงที่รับอิทธิพลมาจากเพลงพื้นบ้านล้านนา เช่น เพลงหนุ่มซอรวแพน ของ วีระพล คำมงคล เพลงเสเลเมา, เพลงเงี้ยว, เพลงน้อยใจยา ฯลฯ ของจรัล มโนเพ็ชร เพลงลูกอดผอบได้ เพลงแห่ครัวทาน ของบุญศรี รัตนัง ฯลฯ เป็นต้น



2.5 (บน) ศรีนวน นพดล(ศรีนวน น้อยพันธุ์) นักจัดรายการวิทยุในจังหวัดเชียงใหม่มาตั้งแต่ประมาณ พ.ศ 2514 ผู้มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่และสนับสนุนเพลงคำเมืองให้เป็นที่แพร่หลาย

2.6 (ล่าง) เทพธारा ปัญญามานะ(ซ้าย) นักร้องเพลงคำเมืองและเพลงตลกคำเมือง และขวัญใจสุรียัน (ประสิทธิ์ จินาจันทร์) นักจัดรายการวิทยุและนักแต่งเพลงคำเมืองในจังหวัดเชียงใหม่มาตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2524



2.7.2. เพลงที่รับอิทธิพลมาจากเพลงลูกทุ่งและเพลงลูกกรุง เพลงเหล่านี้สืบเนื่องมาจากเพลงลูกทุ่งคำเมืองในยุคแรก มีผู้แต่งที่มีความสามารถหลายคน เช่น สุรียา ยศถาวร, นิคม คันธะรส, วสันต์ ปัญญาไชยา เป็นต้น ตัวอย่างเช่นเพลง เพลงคนสิ่งตึง เพลงคนแหลวแถว เพลงหุบมือกำ เพลงลืมห้อยแล้วกา เพลงสาวมอเดิร์นไรค์ เพลงนอนบ่าหลับ เพลงบ่าวเค็น ฯลฯ ในยุคหลังก็มีเพลงชุดลูกทุ่งลานนาของคณะ สมบูรณ์ บุญโรจน์ และเพื่อน (ตลอดจนถึงเพลงชุดคำเมืองดิสโก้ของคณะศรีสมเพชร ซึ่งแปลงมาจากเพลงลูกทุ่งอย่างเห็นได้ชัด) เพลงชุดลูกทุ่งหวานใจของ วิฑูรย์ ใจพรหม ฯลฯ เป็นต้น

2.7.3. เพลงที่รับอิทธิพลมาจากเพลงสากล (ต่างประเทศ) เพลงเหล่านี้มีลีลาและท่วงทำนองแบบเพลงโฟล์คซอง (Folk Songs) และเพลงป๊อป (Pop) หรือเพลงสมัยใหม่ของทางตะวันตก โดยการรับอิทธิพลของท่วงทำนองมาเรียบเรียงผสมผสาน และแต่งเนื้อร้องเป็นภาษาคำเมืองขึ้น ผู้แต่งเพลงด้วยลีลาดังกล่าวที่นับได้ว่ามีความสามารถในการสร้างสรรค์ไม่น้อยก็คือ จรัล มโนเพ็ชร ตัวอย่าง เช่น เพลงอุ้ยคำ ของกินคนเมือง นอกจากนี้ก็มีเพลงที่ดัดแปลงมาจากเพลงประเทศในแถบเอเชียด้วย เช่น เพลงดักไซ ซึ่งดัดแปลงมาจากทำนองเพลงอินเดีย เช่นเดียวกับเพลงเบิ่งซี้คร้าน ของวิฑูรย์ ใจพรหม เป็นต้น

2.8. ลักษณะของเพลงตลกคำเมือง

ตามที่ได้กล่าวไว้ในประเด็นเกี่ยวกับเพลงคำเมือง สรุปได้ว่า เพลงตลกคำเมืองมีกำเนิดและพัฒนาการควบคู่ไปกับเพลงคำเมือง กล่าวคือเมื่อมีผู้เริ่มดัดแปลงเพลงขอของภาคเหนือ นำมา ร้องประกอบกับเครื่องดนตรีสากลในช่วงแรกๆนั้น นอกจากจะดัดแปลงให้เป็นเพลงในลักษณะเดียวกันกับเพลงลูกทุ่งของภาคกลางแล้ว เนื้อหาของเพลงลูกทุ่งคำเมืองเหล่านั้นก็ยังเป็นเพลงที่มีเนื้อหาไปในทางให้ความตลก เช่น เพลงลืมห้อยแล้วกา เพลงคนสิ่งตึง เพลงปิ่นเกี้ยวบ้าน ฯลฯ ซึ่งแต่งโดยสุรียา ยศถาวร

เพลงตลกคำเมืองในยุคแรกๆนี้ เป็นเพลงที่มีความตลกในเนื้อหาของเพลง และในระยะต่อมา เพลงตลกคำเมืองเป็นลักษณะสอดแทรกบทพูดตลกเข้าไปในเนื้อหาของเพลง เพลงตลกคำเมืองในลักษณะที่มีบทพูดแทรกเพลงแรกคือ เพลงเย็นฤดี ขับร้องโดยวีระพล คำมงคล ซึ่งถือว่าเป็นเพลงลูกทุ่งคำเมืองเพลงแรกที่ได้รับการบันทึกแผ่นเสียงด้วย โดยได้รับการบันทึกแผ่นเสียงใน

พ.ศ 2511 เพลงตลกคำเมืองที่มีบทพูดแทรกเพลงนี้ได้รับความนิยมจนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างเพลงมีดังนี้

(ร้อง)

สะดุ้งสะดุ้งตื่นเมื่อเห็นอี่เย็นลูกสาวปู่ยื่น มานั่งเต๊ะทำยิ้มรึนอยู่บนผืนจอภาพหนังใหญ่ วันนั้นรอบบ่ายเฉลิมไทยมีคนแอ๊ด เจ้าของโรงหนังเขาจัด เพื่อต้อนรับเย็นยอดดารา ไฉนกรายการประกาศเรียกเชิญคุณเย็นออกมา แล้วเริ่มสัมภาษณ์ว่า

(พูด)

ชาย : สวัสดีครับ คุณเย็นฤดี

หญิง : สวัสดีฮ้า

ชาย : ผมจะขอสัมภาษณ์คุณสักเล็กน้อยจะได้ไหมครับ

หญิง : อ๊ะ สะบึ่มมากฮ้า

ชาย : ผมอยากจะทราบชื่อเล่นของคุณเย็น ว่าชื่ออะไรครับ

หญิง : ชื่อเยลลี่ฮ้า...

พัฒนาการของเพลงตลกคำเมือง ก็เช่นเดียวกับเพลงลูกทุ่งคำเมือง ซึ่งได้ขาดช่วงไปหลังจากที่คนทั่วไปหันไปนิยมเพลงแนวโฟล์คซอง และเพลงสตริงคำเมือง ผู้คนเริ่มกลับมาให้ความสนใจเพลงแนวลูกทุ่งคำเมืองอีกครั้งเมื่อบุญศรี รัตนัง ออกเทปชุด ลุงอดผอบได้ ในปี พ.ศ.2525 เพลงลุงอดผอบได้ ซึ่งเป็นเพลงแนวลูกทุ่งคำเมือง (เป็นลูกทุ่งคำเมืองที่ใช้รูปแบบมีบทร้องสลับกับบทสนทนา) ได้รับความนิยมไปทั่วภาคเหนือ จนทำให้มีเพลงแนวลูกทุ่งคำเมืองของนักร้องคนอื่นออกตามมาอีกหลายชุด เช่น เทปเพลงชุดคำเมืองซุบเปอร์ริซล ของคณะสายธาราคอมโบ้ ซึ่งมีเทพธารา ปัญญามานะ เป็นนักร้องนำ เพลงสตริงคำเมืองของวงนกแล และวงเดอะม้ง เป็นต้น

สามารถกล่าวได้ว่า บุญศรี รัตนัง และเทพธารา ปัญญามานะ เริ่มเป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไปในฐานะนักร้องเพลงลูกทุ่งคำเมือง

บุญศรี รัตนัง ออกเทปเพลงในแนวเพลงลูกทุ่งคำเมืองอีกหลายชุด จนถึงเทปชุดเดมาจอมโว ออกจำหน่ายในปี พ.ศ.2527 จึงเริ่มแต่งเพลงในแนวเพลงตลกคำเมืองแทรกไว้ในเทปชุดดังกล่าว 2 เพลง แต่ก็ไม่ได้รับความนิยมเท่าใดนัก เช่นเดียวกับเทพธารา ปัญญามานะ ที่แม้จะมีแนวเพลงที่ค่อนข้างไปทางเพลงสตริง แต่ทางด้านจังหวะทำนอง ก็ได้รับอิทธิพลมาจากทำนองซอไม่น้อย

เทพธारा ปัญญามานะ จะแต่งเพลงตลกแทรกไว้ในเทปแต่ละชุดเป็นจำนวนไม่มากเช่นเดียวกับ บุญศรี รัตนัง

เพลงตลกของนักร้องทั้งสองเป็นเสมือนเพลงที่แต่งประกอบไว้ในเทปแต่ละชุดเพื่อเป็นการเพิ่มความสนุกสนานให้กับผู้ฟัง จนกระทั่งพ.ศ.2534 เพลง ว.2ว.8 ของบุญศรี รัตนัง ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เช่นเดียวกับเพลง บุญทามือถือ ของเทพธारा ปัญญามานะ ก็ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากหลังจากออกเผยแพร่ใน พ.ศ.2535 การที่เพลงทั้งสองเพลงได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายไปทั่วภาคเหนืออาจมีสาเหตุมาจากการที่ช่วงนั้น โทรศัพท์มือถือและวิทยุสื่อสารได้รับความนิยมจากคนทั่วไป จนก่อให้เกิดการใช้งานอุปกรณ์สื่อสารเหล่านี้เกินจำเป็น และผิดกาลเทศะ เมื่อปรากฏเพลงที่มีเนื้อหาเสียดสีประชดประชันการใช้เครื่องมือสื่อสารที่เกินความจำเป็น จึงทำให้ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก

ในต้นปี พ.ศ.2535 เทปเพลงตลกคำเมือง ชุดทำพิสูจน์ชุดที่ 1 ของวิฑูรย์ ใจพรหม ออกวางจำหน่าย เทปชุดนี้ถือว่าเป็นเทปเพลงตลกคำเมืองเต็มรูปแบบชุดแรก เพราะเพลงในเทปทั้งหมด 12 เพลง เป็นเพลงตลกที่มีบทพูดแทรกถึง 10 เพลง

เทปชุดทำพิสูจน์ชุดที่ 1 นี้ ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก และในเดือนกันยายน พ.ศ.2536 เมื่อเทปเพลงตลกคำเมือง ชุดทำพิสูจน์ ชุดที่ 2 ออกวางจำหน่าย เทปชุดนี้ได้สร้างปรากฏการณ์ใหม่ให้กับวงการเพลงตลกคำเมือง เพราะเป็นเทปที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก มียอดขายเกินหนึ่งแสนฉบับ ซึ่งถือว่าเป็นยอดขายที่สูงมาก และไม่เคยมีเพลงตลกคำเมืองหรือเพลงลูกทุ่งคำเมืองชุดใดเคยมียอดขายเป็นจำนวนมากแบบนี้มาก่อน

ประพันธ์ แก้วเก๋ (ช่างชอ นักจัดรายการวิทยุ และนักแต่งเพลงคำเมืองที่มีประสบการณ์มากกว่า 20 ปี) นักแต่งเพลงและผู้มีบทพูดหลักในเพลงเกือบทุกเพลงในเทปชุดทำพิสูจน์ กล่าวว่าการออกเทปทำพิสูจน์ชุดที่ 1 นั้น ทั้งตน นักร้องและผู้เกี่ยวข้องในการออกเทปชุดดังกล่าว มีวัตถุประสงค์ที่จะเผยแพร่เพลงตลกเป็นหลัก เพราะจากการที่ตนเองเป็นช่างชอ และได้ไปแสดงซอตามสถานที่ต่างๆมาเป็นเวลานาน ได้เก็บสะสมประสบการณ์และเรื่องราวที่ได้พบเห็นไว้เป็นจำนวนมาก เมื่อได้ร่วมงานกับสมเกียรติ สุยราช หัวหน้าวงดนตรีนกกแล เมื่อประมาณ พ.ศ.2527 เคยมีแนวคิดจะแต่งเพลงตลกคำเมืองให้วงนกกแลขับร้อง แต่เมื่อพิจารณาเห็นว่ามีความไม่เหมาะสม

หลายประการ เนื่องจากวงดนตรีนกละมีสมาชิกเป็นเด็กทั้งหมด จึงได้ยกเลิกความคิดดังกล่าวไป (สัมภาษณ์ประพันธ์ แก้วเก๋ อายุ 40 ปี 2 กรกฎาคม พ.ศ.2539) และนำเอาเพลงแนวตลกเหล่านั้น มาบันทึกเสียงร่วมกับวิฑูรย์ ใจพรหม และเผยแพร่สู่สาธารณชนครั้งแรกใน พ.ศ. 2535 ดังกล่าว

จากปรากฏการณ์ดังกล่าว ทำให้กล่าวได้ว่า ยุคทองของเพลงตลกคำเมืองเริ่มต้นในปี พ.ศ.2535 และถือว่าวิฑูรย์ ใจพรหม เป็นนักร้องเพลงตลกคำเมืองเต็มรูปแบบคนแรก การที่เพลงตลกคำเมืองชุดทำพิสุจน์ได้รับความนิยมอย่างมากนี้ ทำให้มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของเพลงในแถบแต่ละชุดของนักร้องเพลงลูกทุ่งคำเมืองท่านอื่นไม่น้อย กล่าวคือได้มีการเพิ่มจำนวนเพลงตลกคำเมืองไว้ในแถบแต่ละชุดที่ออกวางจำหน่ายมากขึ้น เปลี่ยนแปลงจากเดิมที่เคยแทรกเพลงตลกคำเมืองไว้เพียง 1-3 เพลงเท่านั้น และนำไปสู่ความเข้าใจร่วมของผู้คนในบริบทวัฒนธรรมเดียวกันว่า เพลงตลกคำเมืองคือเพลงที่มีบทร้องและบทพูดแทรกอยู่ตลอดเพลงนั่นเอง

อาจกล่าวได้ว่า เพลงลูกทุ่งคำเมืองในยุคแรกๆนั้น ถึงแม้ว่าจะมีเพลงที่มีเนื้อหาสื่อไปในทางให้ความตลกขบขัน และมีรูปแบบเป็นเพลงที่มีบทพูดแทรก เช่น เพลงเย็นฤดี แต่ก็ยังไม่เรียกว่าเป็นเพลงตลกคำเมือง คนทั่วไปจะรับรู้ว่าเป็นเพลงลูกทุ่งคำเมืองที่มีเนื้อหาตลกเท่านั้น เช่นเดียวกับเมื่อเพลงโฟล์คของคำเมืองได้รับความนิยม ถึงแม้ว่าจะมีเพลงโฟล์คของจำนวนไม่น้อยที่มีการพูดแทรก และมีเนื้อหาออกไปในทางตลกขบขัน ก็ไม่ได้เรียกเพลงเหล่านี้ว่าเป็นเพลงตลกแต่อย่างใด

จึงสรุปได้ว่า เพลงตลกคำเมือง คือเพลงที่มีบทพูดสลับกับบทร้อง และได้รับความนิยมสูงสุดในปี พ.ศ.2535